

1 HODNOCENÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ

O testech a jejich využití ve vzdělávání nemůžeme dobře přemýšlet bez zvažování širšího kontextu hodnocení výsledků žáků, jímž je hodnocení v celém vzdělávacím systému. Proto se v této kapitole věnujeme systému hodnocení ve vzdělávání, popisu jeho jednotlivých složek, pojednáváme o jejich významu a jejich vzájemné provázanosti. U jednotlivých součástí hodnocení popisujeme jejich podobu v českém vzdělávacím systému a zamýšlíme se nad jejich slabými a silnými stránkami.

Čtenáři mohou namítnout, že některé zde uváděné informace, například ty, které se týkají hodnocení celého vzdělávacího systému, jsou pro učitele a ředitele příliš obecné, neboť se jejich práce přímo netýkají. Stejně tak mohou argumentovat, že publikace obsahuje zahraniční příklady, se kterými se v našem vzdělávacím systému nesetkáváme a jež představují pro nás čirou teorii bez jakékoli návaznosti na praxi našich škol. K tomu, aby porozuměli problematice testování v plné její šíři, potřebují učitelé a ředitelé získat odstup od své každodenní pedagogické zkušenosti. Toho nelze docílit bez informací, které každodenní zkušenost přesahují.

Autoři publikace vycházejí z přesvědčení, že pedagogové by měli rozumět tomu, z jakých podkladů jsou vyvozovány závěry o kvalitě českého vzdělávacího systému a potažmo o jejich práci. Potřebují získat informaci o tom, jak se některé problémy, se kterými se český vzdělávací systém potýká, řeší v jiných vzdělávacích systémech. Cílem této publikace není poskytnout učitelům konkrétní náměty do výuky, ale rozšířit jejich rozhled v důležité oblasti pedagogické práce, kterou hodnocení obecně i hodnocení výsledků vzdělávání prostřednictvím didaktických testů bezesporu představují.

1.1 Rostoucí význam hodnocení ve vzdělávání

1.1.1 Aktuální trendy v hodnocení ve vzdělávání

Hodnocení je považováno za klíčový nástroj pro zlepšování výsledků vzdělávání. V posledních desetiletích jeho význam ve všech vyspělých zemích vzrůstá a mění se názory na cíle a obsah hodnocení i používané metody. Daleko více než dříve je zdůrazňováno, že hodnocení má mít především funkci podpůrnou, jeho kontrolní funkce je výrazně upozaděna. S tím, jak jsou obohacovány a aktualizovány cíle vzdělávání, se přirozeně mění i obsahy, které je třeba hodnotit. Níže uvádíme několik trendů, které jsou pro rozvoj hodnocení ve vzdělávání charakteristické:

a) Hodnocení důležitých vzdělávacích cílů

Rostoucí zájem o hodnocení ve vzdělávání má několik příčin. Jednou z nich je zvyšující se význam vzdělávání při řešení ekonomických a sociálních problémů moderních společností a s tím související zvýšené nároky na kvalitu a efektivitu vzdělávacího procesu. Kvalita a efektivita vzdělávacího procesu jsou významně ovlivňovány způsobem jejich hodnocení. Proto začali pedagogové ve vyspělých zemích čím dál tím hlasitěji požadovat, aby bylo hodnocení dobře promyšleno z hlediska dopadů, které bude mít na vzdělávací praxi. Tedy aby tvůrci hodnocení přemýšleli o tom, jak ovlivní výuku ve školách skutečnost, že na některé aspekty vzdělávacích cílů bude kladen v hodnocení důraz a některé budou naopak opominuty, jaké dopady bude mít na výukové cíle, obsahy a metody konkrétní způsob hodnocení a podobně. Z obav, že hodnocením pouze některých (dobře měřitelných) vzdělávacích cílů dojde k deformaci výuky, vyvstala potřeba ověřovat vzdělávací cíle, které dosud nebyly předmětem hodnocení. Sem patří například kritické myšlení, řešení problémů, sociální dovednosti a podobně, což klade na hodnotící metody a použité nástroje nové nároky. Tyto